

מושג

קפיצת מדרגה באיכות חיים

הגדרה

'קפיצת מדרגה באיכות חיים' היא שיפור משמעותי ומתמשך באיכות החיים של אזרחי מדינה בהשוואה למדינות אחרות.

הקשר

המושג 'איכות חיים'¹ של מכון ראות מתאר את ביטחונו הכלכלי של הפרט, רווחתו החברתית ומידת השמירה על ביטחונו האישי-פיזי ועל הערך המוסף היהודי.

על מנת לבצע קפיצת מדרגה באיכות חיים, מדינה צריכה לחוות צמיחה כלכלית המתבטאת בעליה עקבית בהכנסה הממוצעת בהשוואה לעבר ובהשוואה למדינות אחרות.²

בנוסף, על מנת לבצע קפיצת מדרגה באיכות חיים, על מדינה להביא לשיפור בהיבטים הלא-חומריים של איכות חיים כגון רווחה חברתית וביטחון אישי-פיזי.

מדוע מדינות חוות קפיצה באיכות חיים?

הספרות המקצועית שדנה בסיבות הגורמות למדינות לקפוץ באיכות החיים אינה חד משמעית בנושא.³ ואולם, במסגרת המחקר זהו מספר מנועי צמיחה המביאים לשיפור מהיר באיכות חיים:

- **יציבות מאקרו כלכלית ורפורמות מבניות**⁴;
- **מוסדות דמוקרטיים יעילים ומשפיעים** – הבדלים במבנה ובאופן פעולתם מוסדות דמוקרטיים משפיעים על הצמיחה במדינה. דמוקרטיות יעילות ומתפקדות נוטות לצמוח מהר יותר. מאפיינים של דמוקרטיות מתפקדות הן:
 - חזון משותף לעתיד המדינה ולמקומה בכלכלה העולמית;
 - שותפות בין סוכנויות הממשלה השונות ובין הממשלה למעסיקים, ארגוני העובדים והחברה האזרחית מביאה לפיתוח אמון בין בעלי העניין ולבניית צמיחה מתמשכת. אמנם גם שלטון ריכוזי נוקשה המאופיין ברמת ביצוע גבוהה עשוי להביא ליציבות ולפרצי צמיחה, אך צורת ממשל זו גובה מחיר חברתי לא מבוטל⁵;
 - יכולת לתכנן לבצע ולנהל מדיניות;

¹ ראה: מושגי ראות: [איכות חיים](#) ואיכות חיים בישראל.

² על פי [מדד איכות החיים של האקונומיסט](#), התמ"ג לנפש של מדינה מסביר 50% מההבדלים באיכות חיים בין מדינות (יחידת המחקר של האקונומיסט, מדד איכות החיים, 2005). קפיצת מדרגה באיכות חיים תלויה בצמיחה מואצת: צמיחה עקבית ומהירה בפעילות הכלכלית הנמשכת שמונה שנים או יותר, האוסמן ר. [צמיחות מואצות](#), הרוורד, אגוסט 2005.

³ הספרות המקצועית הכלכלית לא מסוגלת להסביר באופן מלא את השונות בקצב הצמיחה בין מדינות שונות. (הלפמן א. [תעלומת הצמיחה הכלכלית](#), אוניברסיטת הרוורד, בוסטון, 2004).

⁴ רפורמות מבניות ויציבות מאקרו כלכלית קשורות לצמיחות מואצות. (האוסמן ר. [צמיחות מואצות](#), אוגוסט 2005). למרות ביקורות רבות, רפורמות אלו הפכו לבסיס על פיו נוסח 'הקונצנזוס של וושינגטון', שדן בצעדים הראויים לעידוד צמיחה. בין הצעדים שהוזכרו היו: השקעות בתשתיות, ליברליזציה של השקעות חוץ הפרטה של חברות ממשלתיות וצמצום המגזר הציבורי. ('[הקונצנזוס של וושינגטון](#)') המרכז לפיתוח בינלאומי באוניברסיטת הרוורד, אפריל 2003).

⁵ משולש אמון כולל מוח מרכזי בעל יכולת נשיאה, ממשלה יציבה בעלת יכולת להתוות כיוון ונכונות מצד מגזרים בחברה להסיט משאבים מההווה למען העתיד הוא מרכיב הכרחי בכל קפיצת מדרגה באיכות חיים. (ראה מסמך מכון ראות: [משולש האמון כתנאי לקפיצת מדרגה](#).)

- **סחר חוץ והשקעות**⁶ – מגבירים את הפעילות הכלכלית. ההשפעות החיוביות מפיתוח שווקים חדשים מביאות לשיפור ההון האנושי והגברת התחרותיות של החברות במשק;
הגירה;⁷
- **ניצול היתרון היחסי של ישראל** על ידי רתימת מאפיינים ייחודיים לישראל תוך התמודדות עם הנטל הייחודי לישראל.

מדידה

קיימים מדדים בינלאומיים רבים למדידת רמת איכות חיים. ואולם, לא קיים מדד אחד המקיף את כל המשמעויות של המושג. גישה אלטרנטיבית למדידה מגדירה את מרכיבי איכות החיים ומודדת אותם בנפרד.⁸

חקרי מבחן:

- **אירלנד** – בעיצומו של משבר כלכלי וחברתי חריף, חתמו הממשלה האירית, ארגוני העובדים והמעסיקים על הסכם המציג חזון משותף למדינה. בעקבות ההסכם השיגה אירלנד שיעור צמיחה ריאלי ממוצע של 6% בין השנים 1987 ל-2003. היום, האקונומיסט מדרג את אירלנד כ: "אחת המדינות העשירות בעולם בכל קנה מידה. היא נהנית משקט חברתי יחד עם זכויות פוליטיות להן אין שני בעולם."⁹
- **סינגפור** – מאז הקמתה ב-1965 הפכה סינגפור ממדינה בעלת כלכלה אגרארית לאחת המדינות המתקדמות והעשירות ביותר כיום. פירות הצמיחה העקבית והמהירה עזרו להפיג מתחים אתניים בין הקבוצות הסיניות והמלזיות באוכלוסייה. האקונומיסט מדרג את סינגפור במקום ה-11 בעולם במדד איכות החיים.¹⁰

סוף.

6 הצמיחה הגבוהה ביפן, דרום קוריאה, סינגפור, סין וטייוואן נשענה על גידול גבוה ביצוא. הצריכה המקומית הפכה לגורם משמעותי במשקים אלו רק בשלבים מאוחרים יותר. (קוקו א., "[צמיחה מוטת יצוא באסיה](#)"), המכון האירופאי ללימודים יפניים, פברואר 2002.

7 העלייה לישראל שיחקה תפקיד מכריע בתקופות הצמיחה של המדינה. פלוג ק., סטרבצ'ינסקי מ., "[צמיחה מתמשכת ומדיניות מאקרו-כלכלית בישראל](#)", בנק ישראל, אוגוסט 2007.

8 בעוד **מדד איכות החיים של האקונומיסט** עדיף על זה של ה-OECD ועל **מדד הפיתוח האנושי** של האו"ם מכון ראות המליץ למדוד היבטים שונים של איכות החיים בישראל על ידי המדדים הבאים: **מדד התחרותיות העולמי**, **מדד התחרותיות של ביי"ס הבינלאומי לניהול IMD**, **מדד ההכלה החברתית של האיחוד האירופי**, **מערכת המידע הסטטיסטית של ארגון הבריאות העולמי**, **מדד הביצועים הסביבתי**, **מדד החופש העולמי (FWI) של Freedom House**.

9 מק'קיסטריק, "**איכות החיים הטובה ביותר היא באירלנד**", ניו-זילנד הרלד, 19/11/2004.

10 לי קוון יואו, "**מעולם שלישי לראשון: הסיפור של סינגפור**", הרפר קולינס, 2000.